

Nf 14

31
DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
ET SIMUL ANTISOCINIANARUM
Q V I N T A
DE
EXPIATIONE PEC-
CATORUM TYPICA
SEU
VIRTUTE SACRIFICIO-
RUM PIACULARI,
XVIII. PROPOSITIONIBUS DEMONSTRATA
ET DECLARATA;
SUBJUNCTA ET REFUTATA ANTITHESI:

QVAM
IN REGIA FRIDERICIANA
die Septembris hujus MDCCXIX. anni
PRAESIDE
JOACHIMO LANGIO,
SS. THEOL. D. ET PROF. ORDIN.

Publicæ disquisitioni submittit
RESPONDENS
CHRISTIANUS GODOFREDUS PHILIPPI,
Lignicensis Silesius, SS. Theol. Cult.

HALAE SAXONUM,
Typis JOAN. FRID. KROTTENDORFII, Acad. Typ.

DISSERTATIONUM ANTIPORETIANARUM
ET SIMIL. ANTIPORETIANARUM

Q V I N T A

DE

EXPIATIONE PEC-
CATORUM TYPICA

SEU

VIRTUTE SACRIFICII
RUM PIACULARI

IN PROPOSITIONIBUS DEMONSTRATA
ET DECLARATA
SERMONE ET REPERTA ANTIPTHESE

Q V A M

IN REGIA FERDINANDIANA

IN AUSTRIA

PRAGAE

JOACHIMO LANGIO

PHYSICAE

PHYSICAE

PHYSICAE

CHRISTOPHORO GODEFRIDUS PHILIPPUS

PHYSICAE

PHYSICAE

JOAN. REID. KROTTENDORFII AED. TYP.

SECTIO PRIOR
DE
SENTENTIA VERA ECCLE-
SIAE EVANGELICAE.

PROPOSITIO I.

Sacrificia, præcipue sanguinem i-
pforum, habuisse vim expiandi, li-
quet i) e sede hujus doctrinæ prima-
ria, Levit. XVII, 10, 11,

Locus ipse.

v. 10. *Quicumque e familia Israelis, aut e peregrina
(gente) que habitat inter eos, vescetur ullo sanguine, uti-
que illi ipsi opponam iratam faciem meam, qui comederit ul-
lum sanguinem; & excindam eum e medio populi mei.*

v. 11. *Nam anima cujusque carnis in sanguine est: ego
vero destinavi eum vobis in altari ad expiationem facien-
dam pro animabus vestris: nam sanguis is est, qui pro ani-
ma expiationem facit.*

Propositiones, quæ in hoc loco continentur.

i. Anima, seu vita, uniuscujusque pecoris est in
ejus sanguine, re maxime vitali, tanquam sede & vehi-
culo

culo suo; quandoquidem profuso sanguine simul vita profunditur & in brutis exstinguitur.

2. Sanguis destinatus est altari, seu usibus sacris ac typicis. Conf. Lev. I, 5, 11, 15. III, 2, 8. IV, 5, 6, 7, 13, 25, 30, 34, V, 9. ubi occurrunt præcepta de pecorum sanguine, partim spargendo super altare, partim affundendo ad basin altaris.

3. Sanguis habet VIM EXPIANDI animas offerentium, seu ipsos offerentes, a quibus & quorum loco victima tota oblata est, anima brutorum animæ humanæ, & hominis totius, locum sustinente.

4. Sanguis omnis ob usum hunc sacrum, qui mysterium habet sacratissimum de sanguine Messiae vicario & piaculari, esto sacro sanctus & religiosissimus, reverenter habendus, ideoque, in signum religiosi respectus, seu mysterii cum cibo vulgariter non assumendus est sub poena excisionis.

5. Quæ cum ita fiat, optime ad hunc locum B. WOLF. FRANZIUS *Schola sacrific. Disput. XXI. §. 78. p. 748.* Propter peccata digni essent homines morte, sed ex gratia pro hominum vita, seu anima, Deus accipit animam, vitam & sanguinem & satisfactionem pecorum a se deputatorum, ideoque istorum sanguinem severissime interdicit comedere, ut constet, sanguini illud magnum sacratissimumque expiandi peccata hominum mysterium divinitus attributum. Omnem vero sanguinis religionem, omnemque reverentiam in eo esse, quod typice EXPIET animas offerentium, totius loci hujus nervus est.

PROPOSITIO II.

Vis sacrificiorum *ιδασινη*, seu piacularis 2) probatur e verbo expiandi, quod
de

de ipsis expresse & identidem usurpatur.

ILLUSTRATIO.

i. Generatim huc pertinet locus, e Lev. XVII, 10, ii. jam tum præcedenti propositione adductus; utpote qui docet, omnem sanguinem sacrificalem expiandi vim habuisse. Speciatim hic conferri possunt loca sequentia, uti de victima omni generatim, sic in primis de sparsione & affusione sanguinis piaculari. Lev. I, 4. VI, 30. Num. XXVIII, 22, 30. Conf. Exod. XXIX, 33, 36. XXX, 10. *κ. τ. λ.* ubi occurrunt vocabula כפר, כפר, Gr. ἱλάσκομαι, ἱλασμος, ἐξιλάσκομαι, ἐξιλασμός, καταλάσσω, καταλλαγή. Verbum ἀγιάζω de usu expiationis sacrificali apud LXX. vide Exod. XXIX, 33, 36, & de eodem etiam verbum καθάρξεν. Exod. XXIX, 10. &c. Utrumque in ipsa hac notione in novo testamento probe notandum esse, suo loco videbimus.

2. Cum verbum כפר in textu Hebræo de expiatione adhibeatur frequentissime, explicanda hic est ejus significatio. Verbum hoc proprie, seu in sensu physico, quo Gen. VI, 14. de arca Noachi occurrit, in Kal notat *picare* h. e. *pice, cemento* aut *bitumine*, seu *materia glutinosa* [quæ כפר dicitur] *oblinere & obducere*, atque *ita obducendo occultare & penitus obliterare atque expungere*, significatione hac e citato Geneseos loco deducta & aliquantum extensa. In Piel hæc obductionis & obliationis notio, ad sensum moralem & forenssem translata, notat *reum ita placare*, seu *expiare & propitium reddere*, ut, *quod in eo displicet*, h. e. *reatus*, per *satisfactionem* [כפר, lytron] *reo imputatam abscondatur*; seu

reatum ita tollere, non ut non adsit, sed ut non imputetur & a facie Dei absconditus aeternum lateat, tanquam penitus obliteratedus, expunctus & εφανίζόμενος.

3. Atque ita in notione Grammatica verbum כפר est synonymum verbi כסה textit, Psalm. XXXI, 1, sed illud hoc longe est significantius, partim pro significatione suo proprio, quo notio obductionis cum notione arctissima applicationis & intimæ coalitionis & conglutinationis conjuncta est; partim pro usu forensi, qui per verbum λυτρόω, ἐξιλάσσομαι. & alia hujus generis declaratur. Et cum reatus non solum sit in culpa, sed etiam in debito nostro (quemadmodum Dissert. III. demonstratum est, vox כפר) egregie quadrat ad debitorum obliterationem & expunctionem. De ipsis vero personis in hac notione adhibita, notat, ipsarum debita ita esse exsoluta, ut & ipsæ debitorum, der Schuldner/ numero plane sint exemptæ. Vide Jes. XLIII, 10. Ego, ego deleo peccata tua; & confer Act. III, 19. Col. II, 14. Apoc. III, 5.

PROPOSITIO III.

Efficacia sacrificiorum (ἱλαστικῆ) 3) probatur ex illis Scripturæ Sacræ locis, ubi verbum expiandi in sacrificiorum oblatione sacerdotibus, tanquam expiationis ministris, expresse tribuitur.

ILLUSTRATIO.

Lev. IV, 20. Dicitur de illis, qui victimam pro peccato obtulerant: וכפר אלהים הכהן & expiationem faciet super illos, seu pro illis, sacerdos, ונסלח להם & condo-

condonabitur, seu remittetur, illis. Luth. der Priester soll sie verfühnen / so wirds ihnen vergeben. Ibid. v. 26. Ita expiabit eum sacerdos a peccato ipsius & remittetur ei. v. 31. Sic expiabit eum sacerdos & remittetur ei.

Item v. 35. Ita expiabit eam sacerdos a peccato ipsius, quo peccavit & remittetur ei.

Porro c. V, 6. Ita expiabit eum sacerdos a peccato suo, quo peccavit & remittetur ei. Vide etiam v. 13, 16, 18. c. VI, 7. VII, 7. IX, 7. X, 17. u. r. l. Loca plura adducere superfedeo. Vide speciatim c. XIV. de expiatione leproforum v. 18, 19, 20, 21, 29, 31. & c. XVI. de magno anniversariæ expiationis festo, ubi expiatio primaria & fere unica summi sacerdotis actio erat v. 6, 10, 11, 16, 17, 18, 20, 33, 34.

Observationes aliæ.

1. Expiatio, quæ victimis tribuitur, etiam tributa fuit sacerdotibus, ut typus conveniret antitypo, seu Christo; utpote qui & *victima* est, & *sacerdos*. Deus autem dicitur reconciliari, in quantum e sacrificiis accipit *יָרַח*, susceptisque victimis peccata remittit offerentibus, pro quibus istæ oblatæ fuerant.

2. Offerentes nunquam semet ipsos dicuntur expiare, quia id res ipsa non permittit, nec fert antitypus.

PROPOSITIO IV.

Efficacia rei sacrificialis *ἵλασμι* 4) inde probatur, quod *sacerdotes* dicebantur *portare*, seu portando & expiando auferre, *iniquitatem Israelitarum*.

ILLU-

1. Primum hic notanda est proprietates locutionis, *suam ipsius iniquitatem portare*. Hæc enim est, esse in gravi reatu & propter hunc non ablatum pœnæ esse obnoxium. Quam hujus phræseos emphasin inprimis illa Scripturæ loca faciunt conspicuam, in quibus locutioni isti, *portare iniquitatem suam*, notionem pœnæ expresse additam videas, ut: Exod. XXVIII, 43. *fac eis femoralia - & erunt super Aarone & super ejus filiis, cum ingredientur tabernaculum conventus, aut cum accedent ad altare ad ministrandum in sancto*, NE PORTENT INIQUITATEM ET MORIANTUR, seu, ut Tremellius vertit, *ne ferentes iniquitatis pœnam moriantur*. Conf. Lev. XIX, 8. XX, 17, 19, 20. XXII, 19. XXIV, 15, 16. Num. V, 31. IX, 13. XIV, 33, 34. XVIII, 22. XXX, 16. Ezech. XVIII, 19, 20. *κ τ λ.*

2. Ex hac hujus locutionis proprietate facile constat, quo sensu *sacerdotes* dicti fuerint *portare iniquitatem populi*, scilicet respectu *imputationis* & ministerialis *expiationis*. Quam expiationis notionem expresse additam videas in loco, qui præcipue hic est attendendus, Lev. X, 17. *Quare non comedisti sacrificium pro peccato in loco sancto? nam res sanctissima istud est, & illud dedit (Jehova) vobis, ad PORTANDUM INIQUITATEM hujus coetus, EXPIATIONEM FACIENDO PRO ILLIS coram Jehova*. LUTHER. *Daß ihr die Missethat der Gemeine tragen sollt/ daß ihr sie versöhnet vor dem HErrn*. Ad quæ verba JUNIUS recte hæc ponit: *Ut a cætu eam [iniquitatem] in vos transferatis & recipiatis expiandam*. Conf. LXX. interpretes, ubi verbum Hebræum חָנַף, ad portandum, recte vertitur ἀφίλητε, *ut auferatis peccatum* &c.

VERÆ ECCLESIE EVANGELICÆ.

9

3. Sic Exod. XXVIII, 38. *Erit cidaris super fronte Aarons* רשע, daß er trage LXX. καὶ ἔξαρσῃ, ut auferat, daß er hinwegtrage / iniquitatem rerum sacrarum: secundum JUNIUM iterum optime: non in persona sua, sed in summo pontifice Christo, quem typice referebat. Notantur enim hic duo beneficia solius Christi, remissio peccatorum & reconciliatio aeternaque benevolentia, quæ versu eodem subjicitur רפני יהוה לרצון להם in benevolentiam ipsius coram Jehova. Ceterum hic confer Propositionem XII. de χρισθεσία.

PROPOSITIO V.

Vis sacrificiorum ἱλαστικῶν 5) manifesta est e denominatione duarum specierum expressa: quarum una erat & dicebatur *piacularis*, חטאת, *victima pro peccato*, ein Sünd-Opffer / altera שם pro reatu, ein Schuld-Opffer. Lev. IV. & V.

ILLUSTRATIO.

Utrumque sacrificiorum genus denominationem habebat a re expianda, scilicet a peccato & reatu. Utriusque vero nervum primarium fuisse in *expiatione*, ex effusione & adspersione sanguinis, expiationi propria Lev. XVII, 10, 11. nec non e verbo expiandi, & e factæ expiationis signo, ὁσμη ἰουδαίας, manifestum est: utpote quæ singula, Lev. IV. & V. de his sacrificiis dicuntur.

B

PRO.

Virtus sacrificiorum *ἱλαστικὴ* 6) ex eo liquet, quod illa ipsa non solum oblationibus pro peccato & pro reatu fuerit attributa, sed reliquis etiam sacrificiorum generibus omnibus ac singulis fuerit communis.

ILLUSTRATIO.

1. Primum hoc certum est de omnibus sacrificiis *ex animatis*. Hæc enim effuso & affuso *sanguine* offerebantur; utpote qui destinatus erat altari ad expiationem faciendam Lev. XVII, 10, 11. Idem comprobant priora Levitici capita, plurimæque alia loca, ubi in sermone de sacrificiis istis omnis generis expressa occurrit mentio vel *expiationis*, vel *odoris bonæ fragantiæ*, vel *condonatiæ culpæ*.

2. Nec obstat, quædam sacrificia fuisse *eucharistica*, oblata pro acceptis beneficiis, seu pro incolumitate, pace & salute impetrata, aut adhuc impetranda. Cum enim offerentes peccati originalis, quod variis sese actibus prodit, labe nunquam non laborarent, ejus reatus conscientia ducti non poterant non etiam in his sacrificiis simul peccatorum remissionem expetere. Nec Deus voluit ullam gratiarum actionem, aut invocationem, per sacrificia factam, ratam habere, nisi illa fieret animo, de peccatorum remissione demisse simul sollicito. Et quis dubitaret *eucharistica* illa expiandi scopum ac vim habuisse, cum *sanguis* illorum
itidem

itidem destinatus fuerit altari ad expiationem, & cum illa ipsa quoque adjunctum habuerint effectum *bonæ fragrantie* Lev. III.

3. Ne *inanimatorum* quidem *sacrificia*, qualia erant *dapalia*, seu cibaria, cum suis *odamentis* & *libaminibus* caruerunt *virtute expiandi*. De munere oblationum voluntario, eoque cibario, vide Lev. II. ubi iisdem *חֵטְא וְזָבַח*, *ὄσμη ἑωδίας* tribuitur. Et *libamina* quoque fuisse *ἱλαστικῆ*, vel inde colligas, quod omne fertum, seu sacrificium cibarium (excepto illo leprosi Lev. XIV, 1.) adjunctum habuerit suum libamen, tanquam partem sui. Quod igitur de toto dicitur ferto, scilicet illud Deo fuisse *ὄσμη ἑωδίας*, etiam valet de parte, seu adjuncto ejus. Conf. Lev. XXIII, 10, 11, 12, 13, 18. Num. XV, 4, 5, 6. c. XXVIII, 8. XXIX, 6, 37.

PROPOSITIO VII.

Virtus sacrificiorum hilastica, seu piacularis 7) cognoscitur ex eorum effectu, *ὄσμη ἑωδίας*, jam tum urgente occasione aliquoties carptim commemorato.

ILLUSTRATIO.

1. Hic sacrificiorum effectus, qui ex parte Dei erat in *חֵטְא וְזָבַח*, secundum LXX. interpretes, *ἐν ὄσμη ἑωδίας*, in solo Levitico commemoratur decies sexies c. I, 9, 13, 17. II, 2, 9, 12. III, 5, 16. IV, 31. VI, 14. VIII, 21, 28. XVII, 6. XXIII, 13, 18. XXVI, 31. Eundem etiam alibi indicatum vide, ut : Gen. VIII, 21. Exod. XXIX, 18, 25, 41. Num. XV,

XV, 3, 7, 10, 13, 14. XVIII, 17. XXVIII, 2, 6, 8, 13, 24, 27. XXIX, 2, 6, 8, 13, 36. Efræ VI, 10. Conf. Ezech. VI, 13. XVI, 19. XX, 28, 41. Item 1 Sam. XXVI, 19. 3 Lib. Efræ VI, 33. Sir. XXXVIII, 11. XLV, 20. L, 17. Eph. V, 2. Contrarium vide Amos V, 21. *non adorabor odorem diebus festis vestris.*

2. Carnes sacrificales incensæ combustæque non poterant edere gratum odorem, sed potius nidorem ingratum. Deus vero nihilominus testatus est identidem, odorem oblatarum victimarum sibi fragrantiam esse suavissimam. Necessè itaque est, habuisse sacrificia virtutem aliquam mysticam, quæ isto bonæ fragrantia odore notata fuerit. Et hanc fuisse efficaciam typice expiandi, res ipsa docet, in universo hujus demonstrationis serie considerata.

3. *Odor quietis* ריח נירר, ab effectu suo sic dictus, erat talis odor, qui justitiam Dei, seu ipsum Deum, ita placabat, ut placatus acquiesceret, nec justam pœnam peccato debitam inferret, sed remissa culpa peccatori esset propitijs. Quem hujus locutionis sacrificalis sensum genuinum esse, evincunt sequentia momenta:

- a] *Res ipsa*, imprimis secundum proprietatem justitiæ vindicis & reatus, qui in peccato est, considerata.
- b] Ἐπιείκεια hujus expositionis, a conditione & illatione omni aliena.
- c] *Scopus & effectus* actuum sacrificialium, positus in remissione peccatorum benevola, quæ in mentione istorum actuum identidem commemoratur.
- d] *Synonymia exegetica*. Quod enim in oblatione holocaustorum Lev. I, 4. dicitur de benevola *acceptatione & expiatione*, id v. 9. de iisdem holocaustis

caustis per odorem bonæ fragrantie declaratur. Conf. c. IV, 31. ubi in sacrificiis pro peccato utrumque ἐξηγητικῶς conjungitur.

e] *Series actuum sacrificialium*, quæ erat

- a) Ad peccata expianda, agnito reatu, destinare pecora, eaque sui loco sistere.
- β) In sic exhibitas victimas per χειροθεσίαν peccata sua, seu eorum reatum, transferre.
- γ) Peccatorum reatu oneratas, & ob illum morti piaculari devotas, victimas sui loco ad mactationem tradere.
- δ) Traditas mactare, & mactatarum sanguinem religiose exceptum, earumque carnes, ad altare offerre, & iis expiare offerentem.
- e) Quibus rite peractis Deus in ratæ expiationis documentum e victimis, quæ mactatæ combustæque non nisi gravem & ingratum odorem spirabant, odorem bonæ fragrantie percepisse dicebatur.

PROPOSITIO VIII.

Specialissime & omnium maxime
ANNIVERSARIUS EXPIATIONIS DIES CUM
sacris suis expiationem sacrificalem
comprobat.

ILLUSTRATIO.

Ipsa hujus diei denominatio expiationem sonat. Dicitur enim יוֹם הַכִּפּוּרִים, ἡμέρα ἑξίλασµῶ, *dies expiationis*, *der Versöhnungs Tag* / Lev. XXIII, 27, 28. Mensuram vero, seu vim, hujus nominis implent ejus sacra.

Lev. XVI. descripta, speciatim in tribus istis victimis solennioribus, uno *juvenco* piaculari, & *duobus hircis*; uno *piaculari* & altero *ἀποποιήσιω*, seu *emissario* illo *A-safel*. Ubi præcipue notandum est, quod utriusque victimæ piacularis mactatæ sanguis ad expiationem sancto sanctorum fuerit illatus, & quod in descriptione hujus dici *duodecies* fiat expiationis mentio, nimirum v. 6, 10, 11, 16, 17, (bis) 18, 20, 30, 32, 33, 34. Vide, quæ de hoc festo & ejus applicatione evangelica tradidi in *Mysterio Christi ac Christianismi* P. III. c. VII. p. 367-385.

PROPOSITIO IX.

EXPIATIO fuit nervus, nucleus, scopusque & effectus totius rei sacrificialis primarius, ideoque ejusdem quasi anima, centrum ac peripheria, sed non sine ordine gratiæ renovantis, ad interiorem & exteriorem vitæ sanctimoniam donatæ.

ILLUSTRATIO.

Veritas hujus thesæos per se resultat ex integra harum propositionum serie. Et eo illa plus lucis ac roboris nunc habet, quo sic deducta nunc potentius etiam imperitorum animis se insinuat. Horum enim vix centesimus quisque hanc hujus veritatis lucem, & hæc ejus præsidia, in re sacrificali quæsierit, nedum invenerit sine isagoge aliqua. De ordine gratiæ renovantis infra.

PROPO:

Expiatio sacrificialis revera nihil erat aliud, quam *satisfactio* quædam typica, ita ut *satisfactio* recte pro expiationis synonymo habeatur.

ILLUSTRATIO.

1. Satisfactio in sensu Theologico est actus, quo peccator, tanquam reus & debitor, Deo, justo judici, seu justitiæ ejus vindici, peccatis læsæ, facit, seu præstat, quod ipsi satis est, seu ipsi adeo sufficit, ut in persona satisfaciente, ipsi conciliatus, lubens acquiescat, eamque multis gratiæ donis beet.

2. Jam vero expiatio sacrificialis erat ejusmodi satisfactio. Etenim hic erat: 1) *Deus* justus iudex, peccatis læsus: 2) *homo peccator*, qui Deum delictis suis læserat, suæque & delicta & debita confitebatur, eadem per manuum impositionem in victimam succedaneam transferens. 3.) *Actus satisfactionis* in traditione sui ad mortem piacularem, sed vicaria, per substitutionem victimæ, ad repræsentationem Mesitiæ, ab ipso Deo præscripta. 4.) *Effectus* in Dei reconciliati acquiescentia & per sacratissimum illud יהוה נירח & per peccatorum remissionem, quæ formula יר ונסלה (de qua Propos. sequens.) commendatur, declaratam.

PROPOSITIO XI.

Virtuti sacrificiorum *ιλασικη* egregie respon-

respondet, eamque comprobat & illustrat eorum proprietates & efficacia, in remissione peccatorum posita, tanquam expiationis fructus.

ILLUSTRATIO.

Peccatorum remissionem, cum expiatione, tanquam effectum ejus proximum, fuisse conjunctum, indicat: 1) prævius actus *χρισποθησιας*, cum peccatorum, victimæ impositorum, confessione conjuncta. 2) Scopus oblationis. Quemadmodum enim agnitus peccati reatus peccatorem adigebat ad actum sacrificalem, & speciatim ad peccati confessionem & impositionem in caput victimæ, ita ille ipse non poterat non peccatorum remissionem pro scopo habere. 3) Ipse oblationis effectus, seu peccatorum remissio in Levitica & alias expressis verbis, solennique formula ונסלח ונסלח להם, και ἀφεθήσεται αὐτοῖς, αὐτῶ, ἢ ἀμαρτία, sic condonabitur illis, illi, so wird ihm / so wirds ihm vergeben / prædicata: vide c. IV, 20, 26, 31, 35. V, 10, 13, 16, 18.

Quod si sacrificiorum scopus primarius fuisset peccati inhærentis expurgatio, qualem renouationis studium efficit, effectus eorum primarius non positus fuisset in peccatorum remissione. Hæc vero cum ubique celebrata, saltem intenta fuerit, ex effectu hoc recte agnoscimus causam, peccatorum expiationem. Quam autem luculenter & suaviter sub hac ipsa figura utrumque Christi beneficium evangelicum, satisfactio & justificatio, repræsentatur fuerit, quis non observat & sancte admiratur?

PROPO-

Utramque sacrificiorum proprietatem, piacularem, seu *satisfacientem*, & *justificantem*, præclare illustrat ritus *χέποις* & confessionis peccatorum, jam tum data occasione aliquoties, sed strictim tantum, commemoratus. Conf. Propos. IV. de phrasi: portare iniquitatem suam.

ILLUSTRATIO.

1. Lev. I, 3, 4. Si holocaustum fuerit oblatio ejus, e bobus masculum integrum offerito illum, ad ostium tabernaculi conventus offerito illum sponte sua coram Jehovah. Et NITENTUR MANU SUA SUPER CAPUT HOLOCAUSTI SUI, ut sit acceptum pro ipso ad expiandum ipsum. Hic ritus semper observatus fuit in omni oblatione, etsi non semper expressa ejus mentio fiat. Conf. c. IV, 15, 24, 29, 33. ubi identidem additur epiphonema illud significantissimum: Ita expiabit cum sacerdos a peccato ejus, quo peccavit, & remitterur ei. Vide etiam v. 16, 26, 31, 35. Conf. Exod. XXIX, 10.

2. Quo autem respectu modoque facta sit hæc manuum impositio, expresse indicatum videas Lev. XVI, 21. Nitens Aaron ambabus manibus suis super caput illius hirci, qui vivus erit, CONFITEBITUR SUPER IPSUM OMNES INIQUITATES filiorum Israel & omnes defectiones eorum ex quibusque peccatis eorum: & quum IMPOSUE-

C

SUE-

SUERIT ILLA CAPITI ejus hirci, emittet eum per hominem commodum in desertum. Nam portabit hircus ille super se omnes iniquitates eorum in regionem inhabitabilem.

3. Atque ita impositio manuum conjuncta fuit cum peccatorum, aut certi peccati confessione, ita ut *χεροθεσια* fuerit symbolum impositorum & in victimam translatorum peccatorum. Et hunc *χεροθεσιας* respectum fuisse universalem & perpetuum, indicat cum res ipsa, tum scopus & eventus, qui erat remissio peccatorum quaesita & obtenta, nec non Judaeorum consensus.

4. Quae cum ita sint, manifestum est, *χεροθεσια* non solum traditionem & emancipationem, sed etiam, & quidem praecipue, peccatorum translationem indicatam fuisse. Ipsa vero peccatorum auferendorum translatio & susceptio piacularis, in victimis typice facta, quid adumbravit aliud, quam ipsam expiationem vicariam? Quare dubitari nequit, *χεροθεσιας* ritu utramque sacrificiorum proprietatem & virtutem, *piacularem*, seu satisfacientem, & *justificantem*, repraesentatam fuisse.

5. Ad declarandam *χεροθεσιας* emphasin, notandum est, quod manuum impositio in reatu signum fuerit ipsius reatus impositi & adjudicati, & indicaverit, reum poena mortis esse dignum. Vide Lev. XXIV,

14. *Educito blasphemum illum extra castra, ut nitantur, quicumque audiverunt, manibus suis super caput ejus: deinde lapidabunt eum totus cœtus.* Conf. Deut. XVII, 5 seqq. Quem morem apud Judaeos perpetuum fuisse, etiam historia Susannæ comprobat. v. 34. Probabile est, testes sub ipsa *χεροθεσια* hæc aut similia pronuntiasse verba,

ba, alias de reatus declaratione obvia: *Sanguis tuus, seu culpa sanguinis tui effundendi, super te, seu super caput tuum, du bist selbst schuld an deinem Tode.* 2 Sam. I. 16. *u. r. l.*

6. Et cum Lev. XVI, 21. de *impositione peccatorum* in fonte Hebræo adhibeatur phrasîs: & *dedit ea super caput hirci*, probe observandum est, phrasin hanc: *peccata* (aut viam peccati, seu facinora, vel sanguinem) *super aliquem dare, seu alicui imponere*, etiam alias usurpari de *reatus in pœnam adjudicatione*. Vide 2 Sam. III, 29. 1 Reg. II, 32, 33, 37, 44. cap. VIII, 32. Psalm. VII, 17. 2 Chron. VI, 23. Jer. XXVI, 15. Ezech. VII, 3, 4. IX, 10. XI, 21. XVI, 43. XXXIII, 4. imprimis huc pertinet locus c. XXIII, 45, 47, 49. *Viri justî judicabunt eas* [Oholam & Oholibam] *secundum judicium adulterarum & judicium fundentium sanguinem - ut lapident eas: atque ita* [adhibita *χεροδωρία*] *dabunt facinus vestrum super vos & peccata idolorum vestrorum portabitis* [idololatriæ pœnam luentes.] Conf. Jon. I, 14. Jud. IX, 56, 57. 1 Sam. XXV, 39.

7. Ceterum in *χεροδωρία* illa sacrificali peculiarem habet emphasin verbum *ךס*, quod de manuum impositione adhibetur. Eo enim indicatur, impositionem illam fieri debuisse & factam esse cum nisu aliquo totius corporis, ut offerens se inclinaret, & victimæ aliquantum, seu quoad illa ferre poterat, incumberet, & quasi in eam recumberet, & se ea suffulciret, capite ejus depresso. Qui gestus accommodatus erat representationi cum gravitatis, quæ in peccati reatu est, & quam victima vicaria sentit, tum nisu fiducialis, quo offerenti in eam inclinandum, eaque recumbendum erat, svavissimo sane in Christum & ejus applicationem typo.

Nec parum illustratur ac comprobatur totum expiationis typicæ negotium ex eo doctrinæ sacrificialis momento, quod victimæ officium locumque habuerint vicarium, seu loco hominum (quorum omnium personam Messias sustinuit) fuerint oblatae.

ILLUSTRATIO.

1. Veritas hujus propositionis per se jam resultat ex integra demonstrationis serie hætenus data. Operæ tamen pretium est, ut ea paucis adhuc seorsum consideretur, in apurum producta.

2. Victima in traditione ad sacrificium recipiebat offerentis peccata, per impositionem manuum, atque ita per imputationem, in ipsam translata: iisque susceptis, tanquam inde polluta & mortis rea, & tanquam *negida Sappa*, mactabatur, ita ut sanguis ejus effusus altarique affusus & oblatus offerentem expiaret; quem admodum ex antecedenti tractatione liquet.

3. Quid vero, victimam pro se ita offerre, erat aliud, quam semet ipsam mortis agnoscere reum, & in locum sui victimam substituere? Et quid representavit victima, nisi personam offerentis? quid præstitit, nisi offerentis mortem & expiationem vicariam? Hanc vero Deum homini imputasse non minus, ac

ac si semet ipsum moriendo expiafferet, atque ita hominis loco habuiffet, quis non animadvertit? Hoc ipsum præcipue indicatur loco illustri Lev. XVII, 11, ubi inter alia dicitur: *quia sanguis hic PRO ANIMA, seu LOCO ANIMÆ* (nimirum offerentis, seu pro ipso offerente) *expiationem facit. LXX. ἀντὶ ψυχῆς ἐξιλάσκειται*
 Luth. das Blut ist die Veröhnung fürs Leben. Eadem substitutionis ratio manifesta est in sanctione de primogenitis. Hi enim, postquam Deo erant consecrati, redimendi erant per substitutionem victimarum.

PROPOSITIO XIV.

Proprietatem sacrificiorum vicariam & piacularem tandem, præter consensum Judæorum, etiam universalis omnium gentium consensus ac ritus comprobatur.

ILLUSTRATIO.

Vide, quæ de hac re Dissertatione II. de justitia Der vindice Prop. X. tradita sunt: ubi simul ostensum est, consensum ac morem hunc antiquissimum ac catholicum, etsi per abusum longe corruptissimus sit ac a scopo genuino alienissimus, monumentum esse traditionis Noachicæ, quæ post dispersionem gentium in omnes orbis terrarum populos ipsorumque sacra dimanavit.

PROPOSITIO. XV.

Vis & efficacia sacrificiorum *ἰλασμῶ*
 C 3 fuit

fuit tantum typica, Christi expiationem, seu satisfactionem, una cum beneficio justificationis adumbrans.

DEMONSTRATIO.

1. *Ex ipsa sacrificiorum & sacrificialis expiationis natura.* Hæc enim, per se & sine antitypo considerata, ne rationalis quidem est, seu ne rationalem quidem Deoque convenientem cultum ei præstat, tantum abest, ut justam satisfactionis proportionem habeat ad peccatorum gravitatem, & ad justitiæ Dei vindicis severitatem.

2. *Ex indole totius cultus Levitici.* Quæ cum esset typica, seu ita comparata, ut partim salutis nostræ fundamentum, in redemptione positum; partim ejusdem applicationem, quæ in utroque ejus beneficio, justificatione & renovatione est, adumbraret, speciatim vis sacrificiorum non potest non ad satisfactionem & justificationem ex ipsa Spiritus sancti intentione applicari.

3. *E promissione Messie,* quæ Patriarchis data & universæ genti Judaicæ, (immo reliquis etiam omnibus) per prophetas partim viva, partim etiam scripta voce Θεσπύσιος repetita & magis magisque declarata fuit: quemadmodum ne tironibus quidem Theologiæ propheticæ ignotum est, ideoque probatione nunc non indiget. Promissionum vero istarum nucleum in redemptionis, seu satisfactionis & expiationis, opere fuisse positum, nemo ignorat, nisi qui veræ Χριστολογίας plane est expertus.

4. *Speciatim e vaticiniis de morte Christi piaculari & antitypica.* Gen. III. Jef. LIII. Dan. IX.

5. E

5. *E vaticiniorum complemento* in ipsa passione & morte Christi ἰλασινῇ, testibus ipso Christo & ejus Apostolis θεοπνευστοῖς & ἀξιολογοῖς, præcipue Paulo in epistola ad Hebræos. Loca ipsa videbimus Dissertatione VII. & VIII. Conferatur liber de *Mysterio Christi & Christianismi typico*. Hic sufficit Propos. XVI. sequens.

6. *E sacrificiorum abrogatione*, uti prædicta Dan. IX, 24. seqq. ita per & post mortem Christi antitypicam impleta, horrendo Dei judicio, in promerito templi Hierosolymitani excidio, surgenti regno Messia subserviente.

PROPOSITIO XVI.

In sermone de officio & morte Christi particulæ PRO & PROPTER habent significationem antitypicam, quæ, e re sacrificali illustrata, in notione rei vicariæ de substitutione, nostri loco facta, explicanda est.

ILLUSTRATIO.

1. Fundamentum typicum exhibent theses hæcenus deductæ, præcipue XIII. Applicationem vero antitypicam habemus Luc. XXII, 19, 20. Jo. X, 15. XI, 50, 51, 52. XVII, 19. XVIII, 14. Rom. V, 8. VIII, 32. XIV, 15. 1 Cor. V, 7. XI, 24. XV, 3. 2 Cor. V, 25, 21. Gal. I, 4. II, 20. III, 13. Eph. V, 2, 25. 1 Theff. V, 10. 1 Tim. II, 6. Tit. I, 14. Hebr. II, 9. X, 12. 1 Petr. II, 21. III, 18. IV, 1. 1 Jo. III, 16. In quibus exemplis est particula ὑπὲρ.

2. Eo-

2. Eodem sensu adhibetur particula $\pi\epsilon\rho\lambda$ Matth. XXVI, 28. Marc. XIV, 24. Conf. Hebr. X, 18, 26. XIII, 11. 1 Pet. III, 18. 1 Jo. II, 2. IV, 10.

3. Particula $\acute{\alpha}\nu\tau\iota$ eodem substitutionis sensu occurrit in duobus locis Matth. XX, 28. Marc. X, 45.

4. Particulæ istæ notionis vicariæ, in sermone de traditione & passione Christi, de peccatis usurpatæ notant *objectum reale* officii hilastici, de peccatoribus vero *objectum personale*. Mortuus enim est Christus *pro peccatoribus*, ipsorum loco, ita ut *pro peccatis* ipsorum satisfaceret, istorum reatum & pœnam auferendo.

5. $\tau\pi\epsilon\rho$ notionem rei vicariæ, seu substitutionis, habere, imprimis perspicitur ex illustri oraculo Pauli 2. Cor. V. 15. *Hoc judicamus, quod si unus pro omnibus mortuus est, igitur omnes mortui sint. Et pro omnibus mortuus est Christus, ut $\kappa. \tau. \lambda.$*

6. Notio hæc primaria rei vicariæ, seu substitutionis, ex se gignit illam de *caussa finali*, salutem nostram nostraque commoda respiciente, quæ supposita illa primaria in nonnullis locis præcipue attenditur, ut: Jo. VI, 51. Hebr. VI, 20. Quo sensu etiam de hominibus & eorum ministerio pro aliis usurpatur, sed istis convenienter. Rom. XVI, 4. 2 Cor. XII, 15. Col. I, 24. 1 Joh. III, 16. $\kappa. \tau. \lambda.$

PROPOSITIO XVII.

Repræsentatio renovationis in sacrificiis scopo & actui eorum $\iota\lambda\alpha\sigma\tau\iota\kappa\acute{\omega}$ omnino fuit subordinata.

DEMONSTRATIO.

1. *Ex indole cultus Levitici typica generatim. Istum enim*

nim cultum utrumque redemptionis fructum, qui in *justificatione & renovatione* positus est, conjunctim commendasse & urfisse in praxi sua, ex instituto demonstratum est in *Bezaleel*, seu libro *de Mysterio Christi & Christianismi typico*.

2. Speciatim ex officio & proprietatibus sacerdotum *Leviticorum*, quorum dignitatem antitypus, seu gratia evangelica, in singulos veri nominis Christianos transtulit, praxi Christianismi, quæ in renovatione vigere debet, inde non parum illustrata & declarata. De qua itidem modo allegatus liber.

3. *E locis biblicis*, ubi sub figura rei sacrificialis renovationis studium urgetur, uti in veteri, sic etiam in novo testamento. Vide Psalm. L, 15. LI, 19. CVII, 32. CXLI, 2. Hof. IV, 3. Rom. XII, 1. 1 Petr. II, 5. Hebr. XIII, 15. Conf. Hebr. IX, 14. X, 22. seqq.

4. *E locis illis*, ubi Deus cultum sacrificalem sine fide & pietate factum improbavit. Psalm. LI, 18. Jef. I, 11. seqq. x. τ. λ.

PROPOSITIO XVIII.

Doctrina de Expiatione & Satisfactione Christi typica, in sacrificiis representata, adversus Petri Poireti & Socinianorum strophas & corruptelas immota perstat.

Veritatem hujus propositionis demonstratam videas partim Sectione II. sequenti, partim integra Dissertatione VI.

D

SECTIO

SECTIO II.

DE

ERRORE PETRI POIRETI
IN DOCTRINA DE SACRIFICIIS,
SATISFACTIONI CHRISTI PRAECI-
PUE OPPOSITO.

*Locus Poireti Oeconom. Div. L. III. c. XVI. §.
XV. & XVI. p. 809. seqq. in quinque mem-
bra divisus.*

Membrum primum.

*Res figurate universim ad quatuor summa capita re-
ferri possunt, quae ipsam essentiam decretorum Dei continent,
& ad has duas Veritates reducuntur, primo quod JESUS
CHRISTUS in anima pura habitat; tum quod idem animae
impurae in purificatione sui opem ferat. In quibus videmus
quatuor, primo Jesum Christum, aut verbum Dei, habitans
in corde per amorem suum, in anima & intelligentia per il-
luminationem, gubernationem & gaudia sua, quibus eam pa-
scit: Deinde animam puram omnibus virtutibus ornatae,
& Spiritum Christi possidentem: Tertio Jesum Christum a-
nimae impurae opem ferentem, ut a peccatis vitiisque suis ea
purificetur: Denique eandem animam impuram a peccatis
suis sese purificantem.*

Disquisitione hujus membri.

1. Scopus Auctoris nostri est, ex instituto agere
de universa re typica, praecipue ea quae in Sacrificiis
posita fuit. Id praestiturus rem totam refert ad qua-

tuor

tuor summa capita, & hæc porro ad duas veritates, quarum una est de *inhabitatione Christi*, altera de *effectu* hujus inhabitationis, in ope, quam Christus inhabitans animæ hospiti ferat, posito. Sic videmus, omnia reduci ad beneficium *renovations, expiationis & justificationis* ne quidem mentione facta, immo & hac & ista plane exclusa & pernegata; uti in progressu hujus discussionis pluribus videbimus.

2. Jam vero liquidissimum est ex ea demonstrationis serie, quam habet Sectio prior, scopum satisfactionis totius rei sacrificialis nervum fuisse præcipuum. Unde colligi potest, quanto in errore versetur Poiretus, qui in hoc sacrificiorum nucleo tam exstanti deprehendendo ne cæcutit quidem, sed omni profusus lumine destitutus est.

3. Nec ipsam *purificationem* illam, quam Auctor figuris Leviticis repræsentatam fuisse contendit, ipsius sensu genuinam esse, quis non videt? Præterit enim fontem ejus evangelicum, hypothesebus suis adhærens.

Loci Poiretiani Membrum II.

Horum primum, Jesus Christus inquam, qua Deus cordis, qua Verbum divinum, Deus incomprehensibilis, Spiritus internus in corde operans, Leges suas ei inscribens, idemque gubernans, nutriens, illuminans; figurabatur per obscuritatem Sancti Sanctorum, per tabulas authenticas Legis, per Virgam Moysi, per urnam manne, per lumen candela-bri, & per panes expositionis. Hæc omnia solum Christum significabant.

Alterum, videlicet animam puram in qua Deus habitabat, indigitabat Sanctuarium; & ejus quidem Arca notabatur.

cor; supellex & utensilia sacra, omnes facultates virtutesque anime sancte; altare aureum, libertatem seu propositum voluntarium ac liberum Deo omnia offerendi; cornua altaris, ejusdem propositi firmitatem; suffitus, desideria recta & pura, pariterque in reliquis. Hec omnia directo & primitus significabant animam hominis puram, in qua Deus vult habitare. At quoniam anime omnes hominum omnium per peccatum Adami impure facte erant, excepta sola anima CHRISTI, Adami secundi, ad cujus imaginem omnes renovari debebant, manifesto patet, realitatem eorum, que ad secundam hanc classem pertinent, in solo CHRISO superfuisse; adeoque figuræ hæ, Christi veluti apographum referentes, hominum oculis expositæ erant, ut eosdem docerent, quod quemadmodum omnes ad statum Christi redire debeant, ita & istæ figuræ statum illum Christi delineantes, erant & propriæ animarum suarum figuræ.

Disquisitio hujus membri.

1. *Cor hominis*, in quantum per renovationem Dei fit habitaculum, in figuris Leviticis varie fuisse depictum, nemo negat: at hunc adumbrationis scopum fuisse unicum, excluso expiationis beneficio, hoc est, quod omni jure negamus, postquam contrarium satis superque demonstratum est. Et ex illa demonstratione constat, scopum istum expiationis, proxime & primario intentum, alterum istum de renovatione sibi arctissimo nexu subordinatum habuisse.

2. *Sanctum sanctorum* fuit figura sedis gloriæ, a conspectu nostro remotæ, quemadmodum inter alia liquet ex epist. ad Hebr. c. IX. & X. Quare *obscuritas hujus loci* respectu nostri notavit ejus sublimitatem, supra omnem captum nostrum positam. Hanc autem respic-

respectu Dei lucidissimam esse, columnæ nubis & ignis, quæ adytum glorioso lumine replevit, præsentia indicatum est.

2. *Cordis nostri obscuritas & sordities naturalis*, at in ordine regenerationis respectu solidi initii jam expurgata, adumbrata fuit per primam tabernaculi & templi partem, seu per *Sanctum*. In hoc enim per se obscuro dies noctesque lucebat lychnuchus aureus septuplex. Neque hic solus erat, sed ad latus suum habebat altare suffitus & mensam panum propositionis. Quorum trium vasorum sacrorum positus ipse erat *μυστήριον*. In medio enim collocatum erat *altare suffitus*, expiationis, unde existit justificatio, symbolum luculentum. Et istud ad *dextram* habebat *candelabrum aureum*, ad *sinistram mensam panum propositionis*. Quoposito significatum est, in unione & communionem fidelium cum Deo mystica, beneficium expiationis ac justificationis sibi vindicare *centrum* quasi & *locum primarium*, istud vero cum beneficio illuminationis & corroborationis, in animæ expiatæ & justificatæ *lucem & alimentum*, esse conjunctissimum.

4. Per *tabulas authenticas legis*, quod quidem ad *istarum collocationem* in arca fœderis attinet, significatum est, a Christo legem nostri loco meritore & perfectissime impletum iri, ita ut ejus obedientia legi præstita cederet in compensationem inobedientiæ Adami & totius humani generis, nec non in ejusmodi *διὰ τὴν*, per quod, qui per Adami inobedientiam peccatores constituti sunt, justii constituentur Rom. V, 12. seqqv. Arca enim fœderis fuit typus Christi. Unde quemadmodum arca fœderis tabulas legis habuit

buit in medio sui, ita ut eas contineret ac obtegeret: ita Christus, secundum oraculum Davidis & Pauli, in mundum veniens & opus redemptionis respectu anti-typico perfecturus, *legem Dei habuit in visceribus suis ad voluntatem Patris sui perficiendam paratissimus* Psalm. XL, 7. seqq. Hebr. X, 5 seqq.

5. *Vinga Aaronis* arida & virescens ac simul *πολύκαρπος* egregium fuit simulacrum resurrectionis Christi gloriosæ, per quam sacerdotium ejus monadicum luculentissime comprobatum effloruit. *Urna* vero *Mannæ* eundem fere cum mensa panum sacrorum scopum habuit.

6. *Altare Sanctuarii*, in Sancto positum, erat quidem aureum, non vero *ἰσόχρυσον*, seu ex mero auro, sed confectum e *ligno*, quod Moses a loco suo vocat Schittim, & quod erat *ἀσσηπτον* ac præstantissimum. Hoc lignum, in altaris formam compositum; undique obductum erat *laminis aureis*, ut nihil nisi *aurum* in eo conspiceretur. Exod. XXX. Atque ita hoc altare per se representavit personam Christi ratione utriusque naturæ, divinæ ac humanæ; quemadmodum usus altaris in adolendo thymiamate officium & beneficium ejus *ἱλαστικόν* adumbravit.

7. *Sicornua* hujus altaris *firmitatem* notant, notant firmitatem personæ & officii Christi hilastici. Expiationis vero causa positum fuisse hoc altare, inter alia ex eo manifestum est, quod ejusdem cornibus sanguis victimarum *ἱλαστικός* (in sanguine enim expiationem fuisse, vide Lev. XVII, 10, 11.) fuit adspersus Exod. XXX, 10, Lev. XVI, 18. Conf. c. IV, 3, 7, 13, 18.

8. Suffitum primario fuisse *ἱλαστικόν*, jam e dictis liquet.

liquet. Et hoc respectu Christi intercessionem denotavit. Hanc enim fuisse *πλασιον*, Dissert. VII. Propos. XVI. evincitur. Sensus vero iste, quem Poiretus, in desideriorum nostrorum qualitate & usu positum, pro unico habet, tantum secundarium & consequitivum esse, res ipsa indicat. De quibus omnibus ac singulis ex instituto egi in *Mysterio Christi ac Christianismi*, speciatim P. I. c. III. p. 35. seqq.

9. Ex his observationibus liquet, falsum esse Poireti assertum, his factum verbis: *Hæc omnia directo & primitus significabant animam hominis puram, in qua Deus vult habitare.*

10. Si anima Christi Adamicæ labis fuit experta, eccur Auctor eidem alibi (uti in peculiari Dissertatione videbimus) tribuit peccatum inhærens?

11. Auctor realitatem quidem figurarum secundæ classis propter humani generis labem primario refert ad Christum, sed non nisi eo sensu, qui negata & exclusa expiatione & justificatione solam *renovationem* intendit.

Loci Poiretiani Membrum III.

Tertium, Jesus Christus cum anima impura concurrentis, ut eam purificet, figurabatur per Summum Pontificem pariterque per Sacerdotes inferiores, quatenus ille functionibus omnibus naturaliter non sufficiens, per hos agere, victimas mactare, offerre & concremare tenebatur, qui & sanguinem earum in sanctuarium inferebat, orabat, purificationem applicabat, faciebat propitiationem, & reliqua. Hæc omnia significabant JESUM CHRISTUM, quatenus ille per vim divinam Spiritus sui [quam per. impulsus luminis motuumque suorum

suorum in animam effundebat,] partem maculat bestialem, vitiaque & affectus, opera carnalia ac peccaminosa gladio aut cultro divini sui verbi in ipsam animam penetrantis carnisque in ea a spiritu separantis: quo facta ista omnia igne amoris sui cremat consumitque & hanc mortificationem in intima usque animæ infert, pro qua intercedens Deum ei reddit propitium.

Disquisitio hujus membri.

1. Christum repræsentatum fuisse per summum pontificem & sacerdotes inferiores, verum est: at falsum, hanc ipsam repræsentationem & functionem non habuisse expiationem pro scopo suo primario. Contrarium probatum est supra Sect. I. speciatim Propositione III.

2. Quandoquidem Moses in Levitico & alibi identidem expiationis mentionem facit, eamque sacerdotibus tribuit, Auctor noster eam quidem ipse non plane dissimulat, sed solo tantum verbo attingit. Quod enim per *τὸ propitiationem facere* nihil nisi praxin renovationis intelligat, ipse satis aperte declarat, quando: *Hæc omnia, inquit, significabant Jesum Christum, quatenus ille partem maculat bestialem &c.*

3. Ex eadem falsa sua hypothesi Auctor nullam aliam gratiam, aut gratiæ effectum, a Christo in animam hominis derivat, quam qui in sola sanctificatione positus est, quod Christus vim divinam Spiritus sui & per eam lumen motusque suos in animam effundat.

4. *Ignis sacrificialis* victimas consumens erat simulacrum justitiæ Dei vindicis, gratia temperatæ. Ignem enim

enim confumebantur victimæ, sed cum singulari *ευδονία*, quæ in offerentes se diffundebat. Vide *Myth. Christi & Christianismi* p. 30. seqq. Poiretus vero negotium ignis ad solam gratiam sanctificantem refert.

Idem uti antea propitiationis, sic ultimis allegati loci verbis etiam intercessionis facit mentionem: sed ipsum non intelligere intercessionem *πλασικην*, deinceps e verbis ipsius videbimus. Idem jam liquet ex eo, quod negat, actum sacrificandi, quo nitebatur intercessio, piacularem fuisse.

Loci Poiretiani Membrum IV.

Denique quartum & ultimum significabatur per victimas sacrificia offerentium, qui [in præcipuis sacrificiis] bestiam a toto grege separatam & ad Tabernaculum e regione altaris magni adductam offerebant, ubi illa jugulabatur, dissectabatur, cremabatur, ac ejus sanguis in Sanctuarium inferebatur; & tum homo purus declarabatur. His docebatur, peccatoris esse a mundo se totum separare, affectus suos illic diutius neque nutrire neque conservare; eos omnes nullis exceptis ad altare, ad propositum liberum firmumque eisdem occidendi, adducere: quo facto vis Christi Jesu in animam sese effundens, peccatum atque inclinationes terrenas carnalesque vere ibidem occidit, affectus ejus & facultates naturales amoris sui igne purificat, hanc mortificationem in intima infert, orat, gratiam obrinet, tandemque hominem justum ac omnino purum pronunciat.

Disquisitio hujus membri.

I. Victimarum omnium, speciatim holocaustorum & sacrificiorum pro peccato & reatu, scopum & nervum

E

vum

vum primarium fuisse in *expiatione* typica, supra Sect. I. præcipue Propof. I. feqq. evictum est. Gravis ergo & manifestissimus ac duplex error est Poireri, primum in eo, quod non Christum, sed Christianos ponat antitypi loco; deinde quod totum actum, sacrificalem cum omnibus suis ritibus ad sanctificationem referat, expiatione cum justificatione penitus exclusa.

2. Neque id evangelicæ doctrinæ hypotyposi consentaneum est, quod in restituendæ salutis negotio operationem ipsius hominis convertendi operationi Dei præponit. Primum enim a peccatore requirit, ut se totum a mundo separet affectusque suos ad altare h. e. ad *propositum liberum firmumque eosdem occidenti adducat*: & hoc facto ipsi demum promittit *vim Jesu Christi in animam se dissidentem & peccatum ibidem vere occidentem* &c. Mallè quidem antecedens referre ad gratiam Dei prævenientem & præparantem, & dicere, hanc ab ipso non negari, sed supponi: sed obstat benignæ huic interpretationi erronea Auctoris hypotesis de lumine & virtute naturali; quæ is jam per se pro principiis gratiæ venditat, honestioris vitæ paganis inde salutem adscribens. Vide *Oeconom.* p. 749. feqq. 761. feqq.

3. Et quando *altare holocaustorum*, quod Christum ejusque crucem præcipue adumbravit (vide i. Pet. II, 24. Hebr. XIII, 10. feqq.) de *proposito hominis* interpretatur, quid hoc est aliud, quam *ἡ ὑπόθεσις δαλείου*?

4. Ultimis allegati loci verbis prodit Auctor, se per intercessionem Christi non intelligere actum *ἰλαστικόν* coram Dei judicio, sed operationem in homine. Atque ita etiam facile colligitur, ipsum in phrasibus
purum

purum declarari, *justum* pronuntiari nihil habere minus quam *tenfum forenfem*, proprie sic dictum.

Loci Poiretiani Membrum V.

Et hæc quidem est generalior quedam adumbratio tum ceremoniarum, tum significationis earundem. Nos ad particularem earum tractationem non descendimus, unde nemo mirabitur, multa quæ eo pertinent a nobis non tangi. Sic intacta relinquimus sacrificia prosperitatis, holocausta, & oblationes voluntarias; quoniam, ut verum dicamus, illorum institutio antiquior est Lege Mosaica, a qua solam formam acceperunt. At de sacrificiis propitiatoris, de quibus nos agimus, aliud dicendum, in quibus victima perpetuo significat hominem peccatorem, quatenus ille malum peccatumque in se occidere tenetur, quo Deus nullos amplius motus suis moribus divinis contrarios in eo inveniens, veniat in animam ejus, veluti in Sanctuarium suum, ibidem constanter habitaturus. Et hæc quidem realitas eo ipso tempore in omnibus, qui recte preparati erant, implebatur.

Disquisitio hujus membri.

1. De tractatione figurarum typicarum generali, qualem Poiretus habet, non immerito usurpamus illum Logicæ canonem: *Quidquid negatur de genere, negatur etiam de specie*. Specialem enim tractationem ab ipso generali illa meliorem haud exspectari potuisse, quis non videt? Qualia enim sunt principia, quales præmissæ, talis est conclusio.

2. Sine ullo fundamento Auctor sacrificia, quorum institutio antiquior est Mosaica, ab hac tractatione sejungit. Nec tamen ipse credit, antiquiora ista sacrificia pro

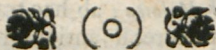
pro nucleo suo habuisse Christi *ἰσοδυναμίαν* & piacularem redemptionem, & hoc ipsum mysterium sub Mose peculiarem typorum oeconomiam accepisse.

3. Non exigua vero *ἀγνοσία* est, *sacrificia prosperitatis, holocausta & oblationes voluntarias*, quæ omnia & singula *virtutem expiandi* typicam habuerunt, non solum a *sacrificiis propitiatoris* distingvere, sed hæc etiam istis haud obscure opponere, cum eadem plane sint.

4. Major, certe periculiosior, adhuc error est, dicere, quod in sacrificiis *propitiatoris* (qualia erant omnia & singula sacrificia, etsi nonnulla *κατ' ἰσοχρῆν*) *victima perpetuo hominem significaverit peccatorem, quatenus ille malum in se occidere teneatur*. Quod si hoc diceretur sensu subordinato, salva res esset. At in exclusivo, excluso respectu primario, ad Christi satisfactionem habito, grandis error est.

5. Falsum quoque est, *Deum tum demum in animam*, tanquam in Sanctuarium suum, *venire, quando nullos amplius motus suis motibus divinis contrarios in ea inveniat*. Falsum est, hanc realitatem unquam in offerentibus impletam fuisse, aut inter ipsos unquam existisse quenquam, qui ad eam fuerit præparatus.

Not. Reliquorum locorum Poiretianorum discussionem differo ad peculiarem Dissertationem, nimirum proxime sequentem & numero *sextam*: ubi simul præcipuæ Socinianorum objectiones diluuntur, corruptelis eorum denudatis & disjectis.

JJ 5225

ULB Halle

3

002 698 757

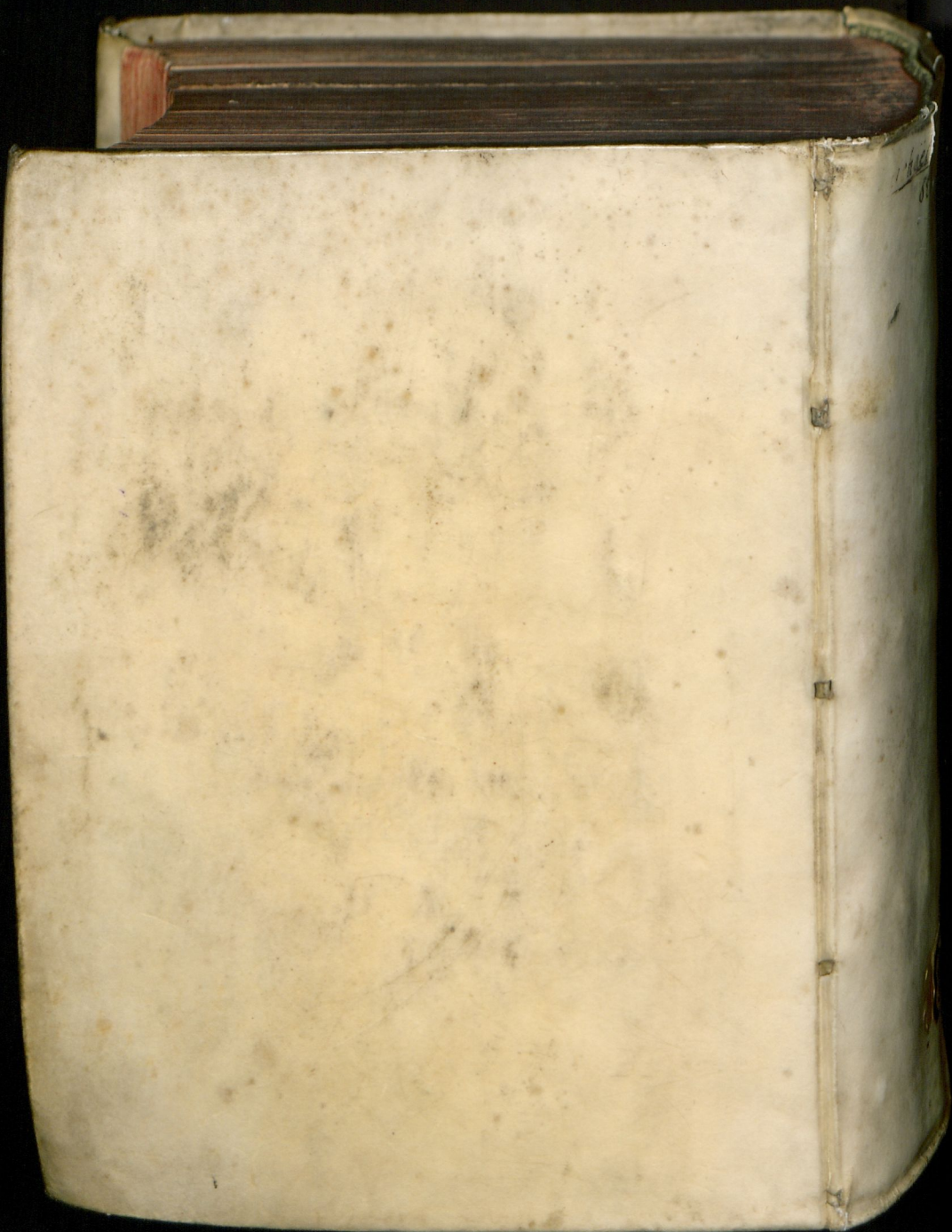
st

Ms 18

Mt:

DISSERTATIONUM ANTIPOIRETIANARUM
ET SIMUL ANTISOCINIANARUM

Q V I N T A
DE

EXPIATIONE PEC-
CATORUM TYPICA

SEU

IR TUTE SACRIFICIO-
RUM PIACULARI,

XVIII. PROPOSITIONIBUS DEMONSTRATA
ET DECLARATA;
SUBJUNCTA ET REFUTATA ANTITHESI:

QVAM

IN REGIA FRIDERICIANA

die Septembris hujus MDCCXIX. anni

PRAESIDE

DACHIMO LANGIO,

SS. THEOL. D. ET PROF. ORDIN.

Publicæ disquisitioni submittit

RESPONDENS

CHRISTIANUS GODOFREDUS PHILIPPI,

Lignicensis Silefius, SS. Theol. Cult.

HALAE SAXONUM,

Typis JOAN. FRID. KROTTENDORFII, Acad. Typ.

31

ag.

